

Õiguskantsler

Jana Stahl
Eestirootslaste Kultuuriomavalitsuse SA
jsjstahl@gmail.com

Teie 11.09.2018 nr

Meie 12.10.2018 nr 7-4/181254/1804294

Isikuandmete kustutamine rahvusnimekirjast

Austatud Jana Stahl

Küsisite õiguskantsleri hinnangut, kas on põhjendatud Kultuuriministeeriumi nõue kustutada rahvusnimekirjast nende inimeste andmed, kellel rahvastikuregistri kohaselt ei ole Eesti kodakondsust või kes ei ela Eestis. Märkisite, et vähemusrahvuse kultuuriautonoomia seaduse varasema tõlgenduse kohaselt võis vähemusrahvuse nimekirjas olla ka inimene, kes oli sündinud Eestis enne Teist maailmasõda, kuid ei omanud rahvastikuregistri kohaselt Eesti kodakondsust, ning inimesed, kes elavad väljaspool Eestit.

Vähemusrahvuse kultuuriautonoomia seaduse (VRKAS) § 1 kohaselt käsitletakse vähemusrahvusena Eesti kodanikke, kes:

- elavad Eesti territooriumil;
- omavad kauaaegseid, kindlaid ja kestvaid sidemeid Eestiga;
- erinevad eestlastest oma etnilise kuuluvuse, kultuurilise omapära, religiooni või keele poolest;
- on ajendatud soovist üheskoos alal hoida oma kultuuritavasid, religiooni või keelt, mis on aluseks nende ühisele identiteedile.

Seega on seadusega kehtestatud nõue, et rahvusnimekirja kandmiseks peab inimesel olema Eesti kodakondsus ning ta peab elama Eestis. Rahvusnimekirjas olevate inimeste elukoha ning kodakondsuse andmete täpsustamise nõue ei ole õigusvastane.

Küsisite veel, kas inimene on loobunud sünniga omandatud Eesti kodakondsusest seetõttu, et rahvastikuregistris puudub kanne Eesti kodakondsuse kohta. Põhiseaduse § 8 lg 1 kohaselt on igal lapsel, kelle vanematest üks on Eesti kodanik, õigus Eesti kodakondsusele sünnilt. Laps omandab sellisel juhul Eesti kodakondsuse automaatselt.¹ Juhul kui inimene on sündinud Eestis enne Teist maailmasõda ja vähemalt üks tema vanematest oli Eesti kodanik, võis ta suure tõenäosusega omandada sünnijärgselt Eesti kodakondsuse. Kui mingi õigus on antud vaid Eesti kodanikele, siis tuleb kodakondsuse olemasolu tõendada. Eesti kodakondsusesse kuulumise väljaselgitamiseks ei ole ette nähtud eraldi menetlust. Seda hinnatakse Eesti kodaniku isikut tõendavate dokumentide taotlemisel. Selle menetluse käigus kontrollib Politsei- ja Piirivalveamet, kas taotlejal on Eesti kodakondsus. Nende dokumentide alusel saab ka tõendada kodanikuks olemist. Kodakondsuse tõendamise nõue ei tähenda, et riik kohtleks neid inimesi kodakondsusest loobununa. Kodakondsusest loobumiseks peab inimene sõnaselgelt soovi avaldama.

¹ B. Aaviksoo jt. [Kommentaariid §-le 8](#). – Eesti Vabariigi põhiseadus. Kommenteeritud väljaanne, 2017, p 18.

VRKAS § 9 kohaselt kustutatakse rahvusnimekirjast andmed siis, kui inimene seda soovib, kui ta loobub Eesti kodakondsusest, asub alaliselt välisriiki elama või sureb.

Vabariigi Valitsuse 01.10.1996 [määrusega](#) nr 238 kinnitatud „Vähemusrahvuste rahvusnimekirjade pidamise ja kasutamise kord“ sätestab, et vähemusrahvuse kultuuriomavalitsus on kohustatud iga aasta esimese kvartali jooksul kontrollima ja täpsustama rahvusnimekirju. Täpsustused ja muudatused tehakse pärast seda, kui Siseministeerium on need andmed üle kontrollinud ja kultuuriminister kinnitanud (korra § 6).

Kuigi Kultuuriministeerium pidas varem õigeks, et rahvusnimekirja kanti ka inimesi, kes Eestis ei elanud, oli see vastuolus seaduse nõuetega. Riigikohus on öelnud, et kuigi haldusorgan võib oma püsiva praktikaga anda aluse õiguspärase ootuse tekkimiseks, ei saa usalduse kaitset kohaldada eesmärgil jätkata ebaõiget halduspraktikat.² [Haldusmenetluse seaduse](#) (HMS) kohaselt võib õigusvastase haldusakti kehtetuks tunnistada või seda muuta, kuid järgida tuleb usalduse kaitse põhimõtet (HMS § 66 lg 1, § 64 lg 1, § 67). Haldusmenetluse seaduse § 67 lõige 2 sätestab: „Haldusakti ei tohi tunnistada kehtetuks isiku kahjuks, kui isik on haldusakti kehtima jäämist usaldades kasutanud ära haldusakti alusel saadud vara, teinud tehingu oma vara käsutamiseks või on muul viisil muutnud oma elukorraldust ja tema huvi haldusakti kehtima jäämiseks kaalub üles avaliku huvi haldusakti kehtetuks tunnistamiseks.“

Rahvusnimekirjast kustutamine ei piira õigusi ülemäära. Hoolimata sellest, et inimese andmed kustutatakse rahvusnimekirjast, on tal õigus säilitada oma rahvuskuuluvus ning rääkida kaasa rahvusgrupi õigusi puudutavates küsimustes. VRKAS § 6 näeb ette, et vähemusrahvuse kultuuri- ja haridusasutuste ning usukoguduste tegevusest võivad osa võtta Eestis elavad välismaalased, kuid nad ei saa valida ega olla valitud või määratud kultuuriomavalitsusasutuste juhtorganitesse. Rahvusnimekiri võetakse aluseks kultuuriomavalitsuse juhtorganite valimistel valijate nimekirja koostamisel. Nimekirja kantud inimesed saavad otsustada valimiste korraldamise üle ja valimistel osaleda (VRKAS § 15 jj).

Kultuuriministeerium arvestas rahvusnimekirja täpsustamisel muudatuste mõju valimiste korraldusele. Ministeeriumi 19.05.2016 kirja nr 11-2/10-3 kohaselt peeti silmas, et vastavad muudatused ei mõjutaks valimiskorraldust lühikest aega enne valimiste toimumist. Seetõttu kinnitas Kultuuriministeerium 2016. aastal rahvusnimekirja varasema praktika järgi, kuid palus edaspidi nimekirja täpsustamisel arvestada seaduse nõudeid.

Loodan, et neist selgitustest on abi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Koopia: Kultuuriministeerium

Kristiina Albi 693 8412, Kristiina.Albi@oiguskantsler.ee
Katre Tubro 693 8429, Katre.Tubro@oiguskantsler.ee

² RKHKo 06.12.2004, nr [3-3-1-53-04](#), p 13; 29.05.2006, nr [3-3-1-23-06](#), p 12.